

Ülevaade Jõelähtme valla ajaloost

110 aastat tagasi 19. jaanuaril 1891 toimus esimene Jõelähtme valla volikogu koosolek

Valla kui kohaliku omavalitsusliku haldusüksuse juured ulatuvad Liivi sõja alguspoole (pärast 1564. aastat), mil Rootsi valitsuse ajal hakkasid tekkima mingid vallataolised moodustised – vakud. Nende mõjujõud aga ei ulatunud kuigi kaugele, sest mõis tegi nad oma tööriistadeks. 1802. aastal laiendas Vene tsaarivalitsus talurahva omavalitsuslikku korraldust, mil nähti ette mõisahärra nõusolekul vallarahva poolt valitavate ametimeeste – kupja, vallavanema ja kohtukorraldaja ametisse seadmine.

Vallad kogukondliku omavalitsusliku üksusena said seadusliku aluse Eestimaa kubermangus 1816. aastal kehtestatud Talurahva seadusega. Valla kogukonnale, mis esialgu moodustus ainult ühe mõisa piirkonnas, loodi ka oma kohtuamet – vallakohus.

Vallakogukonna tegevus oli täielikult mõisavalitsuse järelvalve all. Maa kogukondlikule omavalitsusele pandi kindel alus 1866.a. 15. veebruaril, mil keiser Aleksander II kinnitas “Maakogukonna seaduse Baltimere kubermangudele”, mis kehtis Eestis kuni vabariigi loomiseni ning mõningate muudatustega 1937. aasta 1. maini, s.o. uue “Val-laseaduse” kehtima hakkamiseni. 1866. aasta seaduse kehtestamise ajal oli 6 mõisavalda: Jõelähtme, Jägala, Kostivere, Hülglise, Kodasu ja Rummu, mis 1890. aasta lõpul ühinesid ühiseks Jõelähtme vallaks. Ühendatud Jõelähtme vald alustas tegevust 1. jaanuarist 1891 ning volikogu esimene koosolek toimus 19. jaanuaril 1891.a., vallavanemana tegutses Tõnu Härt ning tal oli kuus abimeest. Jõelähtme vallas oli maksumaksjaid hingi 982.

1. jaanuaril 1917 lahutatakse Jõelähtme vallast Saunja küla ja Kodasu kogukonna maad.

1917. aastal on vallas 1694 meeshinge, kelle hulka on arvatud ka 13 naiskodanikku, kes omavad Jõelähtme vallas isiklikku või rendimaakohta, kuna neil on õigus võtta osa valimistest ning olla valitud valla juhtivorganeisse.

1919. aasta määruse kohaselt tuleb vallavalitsusel hakata isikutunnistusi välja andma, Jõelähtmesse saadetakse 1000 isikutunnistust.

1920. aastal valitakse uus vallavolikogu kuhu kuulub 21 liiget. 2. novembri koosolekul arutatakse vallas töötavate ettevõtete maksus-

tamist ja kinnitatakse nende aastamaksud. Näiteks: Jaan Saarmaki vürtspood – 700 marka, Voldemar Kuusmanni 2 paari kividega tuuleveski – 1000 marka.

09.07.1924. aastal nõustub volikogu vallamajas postiagentuuri avamisega, 27. augustil 1924. aastal arutatakse kitsarööpalise raudtee ehitamist läbi Jõelähtme valla maade ja tunnistatakse Tallinn–Loksa raudteeliini ehitamine hädavajalikuks. 26. novembril 1925 arutatakse alkohoolsete jookide müügilubade andmist, taotlused on esitanud “Kärmu” ja “Tõnu” talude omanikud, luba antakse “Kärmu” talule, kes on vabatahtlikult kohustunud maksma vallale 55000 marka, samas lubatakse edasi pidada “Koogi” restorani.

1928. aastal remonditakse Jõelähtmes asuvat kivist, betonieriti alusmüürid ja tugiseinad ning ehitati sillale betoonist sõidutee, silla üldine pikkus 62 meetrit ja parandustööde maksumuseks kujunes 7070 krooni.

11. okt. 1938. aastal pöördub volikogu Rahvusliku Jõukomitee poole kirjaga, milles teatab et PK “Võiekspordi” piimapunkti ja ümbruskonna talud, kokku 20 üksust soovivad Jõelähtmes elektrivalgustust sisse viia. Jägala puupapivabriku ja Tallinna Põhja puupapivabrikute kõrgrpingeliin läheb Jõelähtmest läbi ja need asutused on nõustunud voolu andmisega Jõelähtme ümbrusele.

Seoses valdade reformiga 1938. aastal saavad 31. märtsist 1939 kõik senised ametnikud priiks ja 1.04.1939 määratakse uued ametnikud. Vallavanemaks saab Johannes Kuuskmäe ja abideks Artur Saarma ning Jaan Toom.

Kultuuriloolisest seisukohast seisneb 1816-1819. aasta talurahvaseaduse tähtsus eestlastele perekonnanimede panemises, seni talu või isanime järgi. Põhja–Eestis Viidi perekonnanimede panek läbi 1830 – 1835, mida rahvas kutsus liignimeks ehk “priinimi” Jõelähtme kihelkonnas on talude ostmise alanud mõnevõrra hiljem kui teistes ümbruskonna mõisates. Kõige varem algas see Kostivere mõisas, kus esimese taluna on müüdud 1875. a. “Pauna”, mille ostjaks oli Mart Mardim, talu suurus oli 21 tiinu ja 2320 ruutsülda. Ühe tiinu ostuhind oli 80-120 rubla, selleks pidi talumees Tallinna turul müüma ca

350 kg veiseliha või 400 kg sealih, 7000 kg kartuleid, üle 1000 l piima või 2500 paari kanamune, et saada kätte ühe tiinu maa osturaha.

Jõelähtme Põllumeeste Seltsi asutamiskoosolek toimus 3. detsembril 1912. a., liikmeid oli 34, esimeheks sai Johannes Birkenberg. 23.02.1919. a. koosolekul algatatakse mõte sõjaväebaraki ostmiseks Irust Jõelähtme seltside tarvis rahvamajana. 7.12.1924. aasta peakoosolek tunnistab tarvilikuks meierei asutamise Jõelähtmesse. 1.06.1925 on selts tulnud toime raamatukogu asutamisega. 18.11.1934 korraldatakse koos Maanaiste Seltsiga “Põllumeeste Päev”.

Aastatel 1934-1935 kerkib esile uus teema koduümbruse kaunistamine. Jõelähtme Maanaiste Selts on registreeritud augustis 1934.

31. oktoobril 1940. tetab vallavalitsus, et vastavalt “poliitharidustöö korraldamise seadusele, kuuluvad kõik vabahariduslikud seltsid likvideerimisele”. Oma varad annavad üle Parasmäe Noorteühing, Neeme Haridusselts, Jõelähtme Maanaiste Selts ja Jõelähtme Põllumeeste Selts. Jõelähtme Kütiselts aga avaldab 6.12.1940.a. protesti likvideerimise vastu ning nende avaldusele kantakse märge “Ei kuulu likvideerimisele, kuna Poliitharidusetöö korraldamise määruse § 8 mõistesse ei kuulu jahiseltsid”. 31.01.1941. a. teatab Harju Maakonna Täitevkomitee Üldosakond, et on määratud ametisse Jõelähtme valla täitevkomitee isikuline koosseis järgmiselt esimees Rammu, Erik Jüri p., asetäitja Kõva, Arseni Aleksei p., ja sekretär Taru, Oskar Juhani poeg. 4.09.1941.a. kinnitatakse vallavalitsuse koosseis maavalitsuse käskkirjaga vallavanemaks Feliks Velleste, abideks Artur Saarma ja Johannes Toom ning sekretäriks Arnold Vaiksaar. 29. mail 1948 kerkib esmakordselt valla täitevkomitees esile kolhooside asutamise küsimus, on esitatud viis avaldust Roopere, Rähn, Toom, Niin ja Rebane. 4. elab Parasmäel ja üks Jõelähtmes. Märgitakse, et selgitustöö on nõrk ja kolhoos jääb asutamata. Esimene kolhoos “Ühisjõud” asutatakse Parasmäe külas 9.09.1948, sinna on astunud 20 liiget ja esimees on Voldemar Rähn.

Jõelähtme vallavalitsuse viimane koosolek

toimus 23. augustil 1950 ja lõpetas oma tegevuse, asemele tuli külanõukogu.

1980. aastate lõpus algasid koos Eesti ühiskonnas toimuvate muudatustega konkreetsed ettevalmistused kohaliku omavalitsuse taasloomiseks. 6. detsembril 1989. aastal võeti Ülemnõukogu Presiidiumi poolt vastu seadus omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest. Selles tehti valitavatele külade, alevite, linnade ja rajoonide rahvasaadikute nõukogudele ülesandeks kohalikule omavalitsusele ülemineku kindlustamine, lähtudes seadusandlikest aktidest. Seadusega määratud haldusreformi kohaselt, pidi Ülemnõukogu Presiidium kinnitama valla omavalitsusliku staatuse kui Ülemnõukogu Presiidiumi Ekspertkomisjon oli valla poolt esitatud sotsiaalmajandusliku arengu kava ja valla põhimääruse tunnistanud nõuetele vastavaks. Jõelähtme valla omavalitsuslik staatus taastati 16. jaanuaril 1992. aastal.

TAIMI SAARMA